

ter, og snart har man Øjne, Øren og Næse fyldte deraf. Paa den Tid strander der meget Gods, saa som Trælast, Stenolietønder, Stykgods o. s. v., hidrørende fra Skibe, der uden at blive iagttagne fra Land ere forliste „med Mand og Mus“ paa det 5 Mile ud i Havet ragende, saa farlige Horns Rev.

Skallingen har ikke altid været saa jævn som nu, thi tidligere fandtes der ogsaa Klitter ved dens sydlige Ende; mod Nord findes de endnu, men mod Syd ere de blevene sløjfede af Stormfloderne. De „svenske Knolde“ ere delvis bevarede, hvorimod der paa „Skalling Ende“ ikke mere er Spor af Klitter. En Højde paa 23 Fod, saaledes som Generalstaben fandt ved sin Opmaaling (se *Ed. Erslev* „Jyske Naturforhold“ i Geogr. Tidskr. 6te Bind, 1882, Oversigtskaart) er der derfor ikke længer Tale om ved Skallingens sydlige Del. Det altopslugende Hav har i de senere Aar borttaget saa meget, at „Skalling Ende“ kun ligger nogle faa Fod over dagligt Højvande.

Efterhaanden som Sydveststormen driver Vandet ind mod Kysten, vælde de fraadende Bølger længere og længere op paa Landet, og til sidst rulle Søerne frit hen over næsten hele Halvøen, jævne Sandklitterne og føre Sandet bort. Naar Vandet skyller hen over Sandet, bliver dette aldeles „levende“, og Søen kan da ret tumle med det; Sømærkerne, de saakaldte „Baaker“, forsvinde undertiden ved saadanne Lejligheder, da Sandet dér er ligesom en Vælling, hvorfor hverken nedrammede Pæle eller store Ankerstene kunne holde dem tøjrede.

Under saadanne Omstændigheder, særlig en mørk Eftersarsnat, naar Søen brølende skyller hen over Dækket paa det strandede Skib, og naar Stormens Ryk slider og river i Sejl og Tovværk, er det yderst farligt for et Skib og dets Besætning at sidde fast paa Skallingen; det er omtrent det samme som den visse Død. I den sikre og trygge Ankerplads bag Halvøen kunne Fartøjerne derimod rolig ride en Storm af; men det er vanskeligt, ja farligt at yde nogen Hjælp herfra, hvor gjerne man end vilde.

Gjennem Graadyb og ind til Esbjærg er der, selv i den strængeste Vinter, naar Isen alle Vegne i vort Fædreland lukker Fjorde og Sunde, et aabent, sejlbart Løb, hvor Gjennemgangen er fri og hvorigjennem de store Udførselsdampere sejle til England med deres kostbare Ladninger. Drivisen kan ikke skade dem; men faar den fat paa en Fiskerbaad eller et andet mindre Fartøj, kan den ordentlig kjøre af Sted dermed. En saadan Stilling er kritisk, og det gjælder da om hurtigt at bringe Hjælp.

I Længden bliver Tavsheden og Stilheden trykkende paa denne flade Halvø. Selv den mest menneskeffjendske Eremit vilde dog vistnok mangen Gang blive rædselsslagen ved at leve herude og derfra søge hen til beboede Steder; det er saaledes intet Under, at hele Halvøen er mennesketom, og desuden — hvor længe vil det vare, inden Havet og Stormen bortskyller selv de højeste Steder deraf? Hele Skallingen er en Sandørk og intet andet.

Ny Zeeland i Fortid og Nutid,

af M—n.

Denne mærkelige Dobbeltø, der har en Størrelse af 5,000 □ Mile og i Form ligner et omvendt Italien, have Evroperne kun kjendt i halvtredje Hundreaar, og den evropæiske Kultur dér gaar kun et hundrede Aar tilbage. Det var Hollænderen *Abel Tasman*, som 1642 opdagede Øerne; han var sejlet ud fra Batavia, havde sat Kurs mod Sydøst, og han fandt først Tasmanien. Herfra var det hans Hensigt at opsøge Salomons Øerne, han slog imidlertid ikke ind paa den rigtige Vej, men kom mod Øst i Steden for mod Nord. I Slutningen af Aaret saa han et højt Bjærgland foran sig, og langs dettes Kyster sejlede han i 8 Dage, før han besluttede at gjøre Landgang. Ved Bredderne af den Bugt, hvori han ka-

stede Anker, samledes Mænd, der især vare mærkelige ved deres store Fedme, havde brungul Hud og det sorte Haar bundet sammen i en Top med lange Fjer. Nogle af dem blæste i en Slags Trompet af en Konkylie, og de hollandske Matroser morede sig med at sekundere uden dog derved at fængsle de vildes Opmærksomhed, der til sidst trak sig tilbage. I Haab om at kunne knytte venskabelige Forbindelser med de indfødte, besluttede Tasman at gaa i Land; men Skibene nærmede sig næppe, før der i største Hast kom flere Kanoer roende. Den største med 70 indfødte nærmede sig de hollandske Skibe i et Stenkasts Afstand, og de vilde begyndte nu under livlige Bevægelser at raabe til Evroperne i et for disse

uforstaaeligt Sprog. Hollænderne vidste intet andet Middel til at stille dem tilfreds end ved Hejsningen af et hvidt Flag at indbyde dem til et Besøg om Bord, en Opfordring, som de vilde dog ikke forstod. Imidlertid forblev alt roligt, indtil en Baad med nogle Officerer og Matroser vilde sejle fra det ene Skib til det andet; de vilde angreb nu, dræbte med Spyd og Køller, saa at Hollænderne saa sig nødte til at skyde med Kanonerne, hvorpaa de indfødte i vild Flugt fore til alle Sider. Tasman holdt det under disse Omstændigheder for bedst at vende denne ugjæstfri Kyst Ryggen, han lettede Anker og satte Kursen mod Nord. Han gav Dobbeltøen Navn.

Nu henrandt 100 Aar, uden at nogen Europæer besøgte Øerne, indtil *James Cook* 1768 paa en Maade gjenopdagede dem. Glæden var stor, da man fra Cooks Skib saa Land, og man besluttede at lande strax; thi man troede at have naaet det ukjendte Avstralland, „*Terra australis incognita*“, der ses afbildet paa saa mange gamle Kaart og som gjør det indiske Hav til en lukket Bugt. Imidlertid var de paa Bredden staaende indfødtes Holdning saa fjendtlig, at man kun kunde holde dem fra Livet med Bøsseskud, saa at Cook, uden at være naaet ind i det indre af Landet, med uforrettet Sag maatte trække sig tilbage til sit Skib. Ogsaa den næste Dag havde Forsøget paa en Sammenkomst et lignende Udfald, skjønt Cook havde en indfødte fra Tahiti med, som kunde gjøre sig forstaaelig for de vilde. Af Ærgrelse over at maatte sejle derfra med saa ringe Udbytte gav Cook Bugten, hvori han var landet, Navnet „*Poverty Bai*“ (Fattigdommens Bugt) og sejlede videre. Han opgav dog ikke Haabet om at lære Øerne nøjere at kjende, men sejlede i længere Tid langs Kysterne, søgte flere Steder efter fersk Vand og trængte frem til 40° Bredde. Ankommen hertil, krævede Mandskabet saa indtrængende at opgive den tilsyneladende unyttige Sejlads, at Cook maatte føje sig derefter. Paa Tilbagevejen var han heldigere i sin Stræben efter at komme i Berøring med de indfødte. Snart mere venlig, snart mere fjendtlig modtaget af dem, fandt han dem i det hele ikke saa umedgjørlige, som de havde syntes ham i Førstningen.

Medens Cook, der færdedes ved Øerne i længere Tid og ogsaa gennemsejlede det Stræde, der bærer hans Navn, opholdt sig ved Sydspidsen, kom et fransk Skib til Nordkysten. Heller ikke dette kom i nærmere Samkvem med de indfødte. Anderledes var det derimod to Aar efter med en anden fransk Søfarer, *Marion du Fresne*, hvem det ved Hjælp af en Ordbog lykkedes at gjøre sig forstaaelig for de indfødte og at omstemme dem. Man begyndte en livlig Byttehandel saa som Metaller for Fødevarer, Søm for Fisk, og aflagde gjensidige Besøg; ved

at uddele rige Gaver satte man Mænd, Kvinder og Børn i Henrykkelse. Franskmandene gik paa Andejagt, fældede Mastetræer, og alle Vegne vare de vilde hjælpssomme. „Vi vilde,“ siger den franske Rejseskildring, „hvis vi paa dette Tidspunkt vare rejste bort, kunne have bragt de fordelagtigste Meninger om Ny Zeelands Beboere med til Evropa og kunde have skildret den som elskværdige og gjæstfri“. Men Piben fik snart en anden Lyd. En Dag gik Kaptajnen tilligemed 2 Officerer og 14 Matroser i Land. Skjønt ingen vendte tilbage om Aftenen, nærrede man endnu ikke nogen som helst Ængstelse paa Skibet, man troede, at Kaptajnen, overrasket af Nattens Mørke, tilligemed sine Kammerater havde søgt Tilflugt i de indfødtes Hytter. Næste Morgen gik derfor en Baad til Land for at hente frisk Vand og Brændsel, en Time efter saa de paa Skibet tilbageblevne en Svømmer nærme sig fra Strandbredden, en Baad sattes strax ud for at ile den svømmende til Hjælp, og da man havde reddet ham, viste der sig, at han var en af de Matroser, der vare sendte i Land for at hente Vand. Efter at være kommen til sig selv, fortalte den uheldige, at han kun ved et rent Under var undsluppen det almindelige Blodbad, som de vilde havde anrettet. I Forvirringen havde det lykkedes ham at skjule sig i Krattet og siden at kaste sig i Havet; Kaptajnen og hans Kammerater maatte aabentbart Dagen i Forvejen være blevne overfaldne og dræbte. Der var nu intet andet for Franskmandene at gjøre end at sejle bort fra den uvenlige Kyst.

Henrevne af Cooks lokkende Skildringer udsendte Engelskmændene 1772 en ny Expedition paa to Skibe, hvoraf Cook førte det ene. Det kom atter til blodige Sammenstød med de vilde; 10 Matroser, som uden at ane nogen Fare holdt Maaltid paa Strandbredden, bleve lumskelig overfaldne og dræbte. Denne Rejse var dog for saa vidt af Betydning for Ny Zeelands Kolonisation, som man efterlod nogle Svin, der formerede sig stærkt, ligesom man ogsaa overtydedes om, at evropæiske Køkkenurter trivedes udmærket.

Efter disse Rejser have andre engelske og franske Søfarende besøgt Øerne, ogsaa Cook selv én Gang til, saa at der ved forrige Hundreedaars Slutning fandt et levende Samkvem Sted med Evropa. Det var især Hval- og Sælfangerne, der gjæstede Øerne, og med disse fandt Missionærerne Vej dertil, ved hvis Bestræbelser Kolonisationen kom i en hurtigere Gænge. Forholdene vare dog endnu altid temmelig fortvivlede. Medens en engelsk Læge 1805 gav et venligt Billede af de indfødte, forsvandt 1809 et engelsk Skib med 70 Mand sporløst ved Ny Zeeland. Det var Skibet „*Boyd*“, som havde overført en Del deporterede til Sid-

ney og paa Hjemreisen skulde indtage en Ladning Bygningstømmer paa Dobbeltøen. Som det viste sig flere Aar efter, var Skibet blevet brændt af de vilde og hele Besætningen dræbt som Hævn for, at en Maorihøvding under Overreisen fra Sidney uden Grund var bleven ilde behandlet af Kaptajnen. Skjønt Opholdet blandt de hævn-gjerrige vilde var lidet tillokkende, vovede Missionærerne dog 1814 at forkynde Kristendommen blandt dem. For 12 Øxer købte den første Missionær af en Høvding et Stykke Jord, hvor han byggede sig et Hus. Missionærerne have døjet meget dernede, atter og atter brød Ny Zeelændernes Vildhed frem, og om de end ikke dræbte Missionærerne, aflagde de dog ikke deres gamle vilde Vaner og Skikke, men drog, som de plejede og trods Missionærernes Præken, ud paa deres Røvertog og plantede efter Hjemkomsten de slagtede Fjenders Hoveder op paa Stager foran Evropæernes Døre og aad Kroppene.

Missionærernes Ophold viste dog, at Evropæere uden Færd kunde leve blandt disse den Gang saa frygtede vilde, en meget væsentlig Erfaring, der i høj Grad bidrog til det Opsving, som Samkvæmmet og Handelen tog. Hvalfangerne kom i stadig stigende Tal, saaledes 1818 kun 6, men en Snes Aar efter 120 Skibe. Hvad der især trak Hvalfangerne til Øerne var, at de her altid i Svinene og Kartoflerne kunde faa friske Fødevarer. Af disse Skibes Mandskab blev tit nogle tilbage, hvad der atter havde til Følge, at Kjøbmænd fra Sidney og Tasmanien bosatte sig paa Øerne. Man maa imidlertid ikke gjøre sig nogen høj Forestilling om denne første Kolonis Kulturtrin. Dens Samfundstilstande var ligefrem gruopvækkende, Lynchjustis var den eneste Lov, Brændevinsdrikning den almindelige Fornøjelse. Nybyggerne kunde egentlig deles i to Slags Folk, nemlig dem, der baade solgte og drak, og dem, der blot drak Whisky. Korasika, Hvalfangernes Samlingssted, beskrives som en Hule, som hverken den gamle eller den ny Verden nogen Sinde har haft værre.

Om dette vilde Liv hørte man lidet eller slet intet i Evropa; her havde man kun de skønne, frugtbare Øer i Tankerne, og, for at fremme Ny Zeelands Kolonisation, dannedes allerede 1825 i London et Selskab, der vel pralede med fornemme Navne, men intet udrettede, da Folk endnu vare bange for at udvandre til dette Land. Men Stemningen slog snart om; Missionærerne formaaede nemlig at sætte igjennem, at en Maori Høvding henvendte sig til England om Beskyttelse mod Franskmændene. Hermed sigtedes til, at flere franske Expeditioner havde været i Land, og at Maoriernes onde Samvittighed bragte dem til at tro, at disse Expeditioner vilde hævne den uheldige Marion du Fresne. Bønskriftet faldt i god Jord,

og den engelske Regering afsendte nu en saakaldt Resident, der dog ikke havde officielle Forretninger, men raadede over betydelige Pengemidler og uddelte rige Gaver for at vinde de indfødte. Hans hemmelige Ærinde synes at have været at hindre Franskmændene i at sætte sig fast.

Residentens Tilstedeværelse gjorde ikke Evropæerne Opholdet mere sikkert end før. Det hændte af og til, at de vilde overfaldt Hvalfangerne og dræbte hver Sjøel, og de kunde mulig have nogen Grund dertil. Men lidt efter lidt viste der sig Tegn til en begyndende Kultur, og i enkelte Egne fandt Maorierne paa at bygge sig ordentlige, faste Bopæle og at lægge sig efter Agerbrug. Derfor lykkedes det snart efter Missionærerne at udvirke, at nogle og tredive Høvdinge samledes 1835 og i Overværelse af Residenten og 2 Missionærer enedes om at erklære Landet for uafhængigt, hvilken Beslutning nedskreves i et Dokument, hvorunder Høvdingerne malede deres Navnemærker; den engelske Regering godkjendte dette Skridt.

Med Evropæernes Samkvem med Maorierne gik det stadig saa som saa; thi Maoriernes Forestillinger om Lov og Ret vare just ikke lavede efter de evropæiske Juristers Lærebøger. De indfødte, som man troede at kunne afspise med Ubetydeligheder, f. Ex. et Anker Brændevin, nogle Pund Tobak, et Par Øxer o. s. fr., havde saaledes for Skik at sælge et og samme Stykke Jord flere Gange, og naar da en Kjøber vilde overtage sin Ejendom, kom det til endeløse Stridigheder. I denne Lovløshedens Tid dannedes der saa 1837 i London et nyt Selskab med det Maal for Øje at ordne Forholdene baade til de indfødtes og til Nybyggernes Tilfredshed og om mulig at indføre lovordnede Afgjørelser af Tvistighederne. Regeringen mente ikke at burde blande sig i et privat Foretagende og nægtede derfor Selskabet sin Understøttelse; efter alt, hvad der var gaet forud, kom denne Regeringens Beslutning noget uventet, og Selskabet maatte nu med egne Midler søge at hjælpe Udvandrerne, saa godt det kunde. Men imidlertid fortsattes Agitationen for, at Regeringen skulde tage Kolonisationen i sin Haand; man fremstillede Besiddelsen af disse Øer saa tillokkende som mulig, talrige Familjer kunde finde Udkommet, af Maorierne kunde der blive fortrinlige Matroser, Faareavlen kunde gavne de engelske Uldfabrikker o. s. v. Man glemte heller ej at fremhæve, at man maatte komme Franskmændene i Forkjøbet, og at man ligefrem havde den Pligt at redde Maoristammen, en af Verdens ædlestes Menneskeracer, fra Undergang. Saa længe imidlertid Engelskmændene ikke i større Mængde bosatte sig paa Øerne, tog Regeringen intet Hensyn til disse Røster; det eneste, den gjorde, var at

udstationere et Krigsskib dernede. Men saa snart Indvandringen af Evropæere fra 1840 foregik i større Omfang, paalagde Regeringen Skibets Kaptajn at træde i Underhandling med de indfødte om Afstaaelse af Jord til Nybyggerne. Regeringens Intruktion til Kaptajnen, *Hobson*, betonedede end videre Nødvendigheden af Maoriernes frivillige Samtykke til Afhændelsen, samt at intet Kjøb af Jord havde retslig Gyldighed, naar det ikke godkjendtes af en i Sidney nedsat Regeringskommission. I det Møde, som *Hobson* holdt med Nybyggerne, vægrede nogle af disse sig ved paa hans Opfordring at underskrive slige Vilkaar og derved anerkjende Regeringens Forholdsregler, medens Flertallet dog stemte for Sagen i Haab om paa denne Maade en Gang i Tiden at faa deres mere eller mindre tilranede Landstykker tilkjendte som Ejendom.

Men nu gjaldt det om ogsaa at opnaa Maoriernes Samtykke. Disse bleve indbudte til et Møde, hvor den engelske Afsending fortalte dem, at Englands Dronning havde stor Interesse for dem, og at denne gode Kvinde havde sendt dem Skibe og Vaaben for at understøtte dem. Deres personlige Frihed vilde ingen gaa for nær; men det fulgte af sig selv, at de fremtidig ikke maatte sælge Jord til nogen anden end deres høje Beskytterinde. Da Talen var endt og oversat paa de indfødtes Maal, brød Uviljens og Vredens Storm løs; men efter den første Ophidselse traadte en underkjøbt Høvding op og raadede til Forlig, som ogsaa kom i Stand; 46 Høvdinge underskrev denne Overenskomst, der gav Øerne til Pris for Engleskmændene. Derefter rejste *Hobson* rundt for at samle flere Underskrifter, hvad der ogsaa lykkedes ham ret godt de fleste Steder. Kun i den sydlige Del stødte han paa Modstand; men som Svar paa denne Haardnakkethed erklærede han simpelthen, uden at bryde sig om Befolkningens Samtykke, at det engelske Herredømme strakte sig over alle Øerne. Dermed troede England at have gjort alt, hvad Ret var.

Paa denne Maade havde England saaledes faaet en af sine skønneste og frugtbarste Kolonier i Eje. Selv om den i Øjeblikket ikke ydede meget, berettigede den dog til de smukkeste Forhaabninger, og i Virkeligheden har Koloniens Udvikling, som fra nu af gjorde gode Fremskridt, ogsaa svaret til Forventningerne. I Aaret 1853 fik Ny Zeeland, ligesom de avstralske Kolonier, sin egen Forfatning; i Følge denne staaer en Guvernør i Spidsen for Landets Styrelse, og ved hans Side er et lovgivende Raad. Den rolige Udvikling blev des værre afbrudt ved de indfødtes Opstand 1864. Under denne dannede der sig to Partier, hvoraf det ene vilde tillade Salg af Jord til en Jærnvej, det andet ikke.

Da Guvernøren optraadte til Gunst for det førstnævnte Parti, kom det til Fjendtligheder mellem de indfødte og Nybyggerne. Maorierne gjorde fortvivlet Modstand og viste en exempelløs Tapperhed i Kampen for deres Fædrejord; men efter 6 Aars Forløb maatte de bukke under. Siden den Tid have de engelske Nybyggere været Herrer i Landet, og Freden har ikke været forstyrret af noget.

Folkemængden udgjorde 1882 $1\frac{1}{2}$ Mill., hvoraf 44,000 Maorier, altsaa noget over 100 Mennesker paa hver Flademil, medens der i Danmark lever henved 3,000 paa samme Rum. Befolkningens Tilvæxt lader imidlertid haabe, at der med Tiden vil indtræde heldigere Forhold i denne Henseende, i det mindste var Antallet af fødte blandt Nybyggerne 1882 13,000 flere end af døde.

Efter alle søfarendes og rejsendes Vidnesbyrd frembyder Dobbeltøen et prægtigt og malerisk Syn. Langs gennem begge Øerne findes en Bjærgekjæde, hvis sne-dækkede Toppe hæve sig til henved 13,000 Fods Højde eller det samme som Jomfruen o. s. v. i Berneralperne. Vældige Isbræer, prægtige Bjærgsøer, pragtfulde Vandfald og skumle Fjældkløfter, som ere gjenembrusede af Bjærgbække, danne Prydelser i et vildt, ubeboet Bjærglandskab, hvis Storslaaethed søger sin Lige. Om de vulkanske Egne dér har nærv. Tidskr. (Bd. I, 1877, S. 141), bragt en interessant Fremstilling af den svenske Botaniker *Sv. Berggren*, hvortil vi henviser.

Disse Bjærgue udmærke sig ikke alene ved Skjønhed, men tillige ogsaa ved Rigdom paa Metaller; Guld, Sølv, Kobber, Bly, Sink, Svovl og Kul findes saaledes i ikke ubetydelig Mængde og blive ogsaa udnyttede flere Steder. Dog drives Minegravningen ikke endnu i stort Omfang; thi efter de sidste Opgivelser vare kun 2,000 Mennesker sysselsatte med Metallers Udgravning i 130 Miner, medens 1,000 Personer arbejdede i Kulgruberne, hvoraf der vandtes 230,000 Tons Kul. Bjærgværksdriftens vigtigste Æmne er Guld, og skjønt Udførselen heraf siden 1872 stadig har aftaget, er der deraf i Aarene 1855—82 udført for en Værdi af 700 Mill. Kr.

Ny Zeelands store Vigtighed ligger imidlertid ikke i dets Metalskatte, men i dets Kvægavl, og næppe noget Land synes saa godt egnet til Faareavl som dette. Jævnlig Regn frembringer gode og kraftige Græsgange, og Vejrslaget, der svarer til Norditaliens, er saa mildt, at Faarene kunne gaa ude til alle Aarstider. Hovedvægten lægges mere paa Kjødavl end paa Uld, skjønt Udførselen af Uld for Tiden spiller en stor Rolle; men det menes, at Vilkaarene for Uldavl ikke her ere saa gunstige som i Avstrallandet, hvor Merinosfaaret bevarer sin Ulds Finhed, medens Faaret i Ny Zeeland udarter i denne Retning. Forsøget paa at indføre fersk Kjød i frisk Tilstand til

Evropa er, som kjendt, endnu ikke naaet ud over Begyndelsen, men har maaske en Fremtid. Faarenes Antal ansloges 1882 til $12\frac{1}{2}$ Mill.; i samme Aar udførtes Uld for 50 Mill. Kr.

Yder Mineralriget især Guld og Kul og Dyrene Uld, Kjød, Talg og Skind, uddeler ogsaa det tredje Naturrige sine Gaver i rigeligt Maal. Den oprindelige Plantevæxt er, som man véd, baade ejendommelig og rig. Allerede hos vor Landsmand, Plantegeografen *J. F. Schouw*, danner Dobbeltpøen et særegent Rige, der karakteriseres ved, at tropiske Former kun ere sparsomme og at der er en stærk Tilnærmelse til Avstrallandet og Kaplandet. Bræggerne ere meget talrige, Skovene ere frodige, og hertil kommer, at de evropæiske Kornsorter og Grøntsager trives fortrinlig. Agerbruget er dog endnu mindre udbredt, hvad der ligefrem følger af den forholdsvis ringe Folkemængde; men 1883 optoges 40 □ Mile til Landbrug, hvoraf til Kornavl kun 13, af det øvrige brugtes det meste til Græsgange. Af Kornsorterne dyrkes især Hvede, Havre og Byg; Kartoffeldyrkning har tiltaget stærkt i de senere Aar. Af den hele Omsætning i det sidste Tiaar udgjorde Udførselen 116 og Indførselen 140 Mill. Kr.

Pengevæsenets Tilstand har i de sidste Aar været noget betænkelig. Indtil 1869 var Udviklingen sund og havde stadig, om end langsomt, gaaet frem. Siden 1870 er dette Forhold bleven ændret; paa den Tid oprettede man nemlig Kreditforeninger, som rejste temmelig betydelige Pengemidler for at iværksætte almenyttige Foretagender; Indvandringen blev støttet med Penge, Jærn- og Landeveje byggedes, Telegrafnettet udvidedes, Havne og Dokker anlagdes — altsammen meget godt; men derved var Statsgjælden 1881 gaaet op til 500 Mill. Kr. Det er sjensynligt, at man har begyndt vel flot. De aarlige Statsindtægter have siden 1873 skiftet mellem 48 og 73 Mill. Kr., Udgifterne mellem 38 og 76 Mill. Kr., og Ligevægt maatte altsaa have kunnet været bragt til Veje; men i Steden for er Statsgjælden vedblevet at voxe. Gjælden før 1873 var stiftet paa Grund af Kampen med Maorierne og var altsaa paa en Maade den Pris, hvormed Nybyggerne maatte betale deres Herredømme; men Gjældens Stigning siden efter er fremkommen ved en vel hastig Gjennemførelse af offentlige Arbejder, og den udfordrer derfor Kritiken mere. For Tiden synes Stillingen noget trykkende og de finansielle Vanskeligheder temmelig betydelige. Man har tænkt paa nye Skatter, men hvor vidt disse Planer ere komne til Udførelse, vides ikke; imidlertid kan det ventes, at Vanskelighederne ville kunne overvindes. For en Del Aar siden har man søgt at bringe Skuden paa ret Kjøb igjen; talrige Embedsmænd ere bleven afskedigede, offentlige Bygningsarbejder ere

indstillede, Banedriften mindsket, kort sagt, man har indskrænket Statsudgifterne og har indført Besparelser, hvor det er muligt. Og man tør saaledes haabe, at de rige, naturlige Hjælpkilder snart igjen ville kunne bringe Ligevægt til Veje.

Med Hensyn til de indfødte, *Maorierne* (udtales mavrierne) kunne vi fatte os kort; thi om dem findes allerede gode Oplysninger i nærv. Tidsskr. (Bd. IV, 1880, S. 138), efter Østrigeren *Schwarzbach*. Cook anslog Folketallet til 400,000, og om end denne Opgivelse skulde være for høj, er det sikkert nok, at Tallet er aftaget meget stærkt siden den store engelske Opdagers Tid; nu findes der kun 44,000 Maorier. Grunden til denne Aftagen er, som allerede omtalt i Tidsskriftet, „Indførelsen af Ildvaaben, Ildvandet og smitsomme Sygdomme, ligesom ogsaa f. Ex. af det snavsede Uldtæppe i Steden for den tidligere lette Klædning af nyzeelandske Hør. Mærkelig nok, maa ogsaa Indførelsen af Hesten, der letter de indfødte Arbejdet, regnes imellem Grundene til, at de gaa under“.

Alle rejsende ere enige om at sætte Maoriernes legemlige og aandelige Egenskaber højt. Mændene ere smukt byggede, muskelkraftige og i Tværmaal 66 Tommer høje, med kafføbrun Hud, sort Haar og Ørnenæse. Deres Aandsevner ere gode og have gjort dem det muligt at tilkæmpe sig borgerlig Ligestillethed med de engelske Nybyggere, baade i de lovgivende Raad og ved Ministerbordet. Et Skriftsprog have de dog ikke, og de have lært Skrivekunsten af deres Overvindere. Nu til Dags lære de engelsk i Statsskoler, og i Undervisningstiden tør Maorisproget ikke høres. Deres gamle Sagn og mundtlige Overleveringer savne ikke poetisk Skjønhed og ere endnu ikke gaaede helt tabte. Saaledes fortælle de bl. a. om en ung Pige, som fulgte sin Elskers Fløjte-toner og kastede sig i Havet, altsaa Herosagnet i en ændret Form; men Fortællingen faar en mindre god Bismag derved, at den unge zeelandske Hyrde blæste paa en Skalmøje, der var lavet af et Menneskeben. Dette henviser til Menneskeæderiet i fordums Tid, hvis Fremkomst maaske staar i Sammenhæng med Fattigdommen paa indenlandske vilde Dyr.

I Henseende til Samfundsordning vare Maorierne forhen delte i en Mængde Stammer under Høvdinge. For 30 Aar siden sluttede de fleste Stammer sig sammen under en Konge for derved at give Modstanden mod Engelskmændene større Kraft. Den Politik, man fulgte, var at opgive Kystegnene og at indskrænke Forsvaret til Landets Indre. For øvrigt have Engelskmændene gjort sig al mulig Umage for at faa Maorierne til at gaa i deres Tjeneste; de have brugt dem ved Vej- og

Brobygning, de have oplært dem i Haandværk og endog gjort Brug af dem som Politi. Desuagtet kom der Rivninger mellem de to Folk med de forskellige Syn paa Tilværelsen. Maoriene sætte selvfølgelig deres Frihed over alt andet i Verden, og de kunne ikke indse, at de til Fordel for evropæisk Pengegriskhed skulle give Slip paa den Jord, som har tilhørt deres Fædre. Det noget taagede Billede, som Evropæernes „menneskekjærlige Civilisation“ maler for os paa Ny Zeeland, fortæller altsaa, at det er gaaet dér, ligesom alle Steder paa den

hele Jord, hvor Evropæere støde sammen med Naturfolk. Civilisationen har samme Udfald som anden Steds: nogle Indvandrere blive rige, andre faa Føden, saadan som den bliver, og de indfødte — uddø; men til Gjengjæld vil der en Gang i det skønne, rige Land findes en meget talrig Befolkning, der vistnok er indvandret, men som lever lykkelig og bidrager sit til hele Menneskehedens Velvære. Alting tyder paa, at Ny Zeeland vil blive et Hjem for mange Millioner Mennesker, lige saa godt som det Land i Evropa, som det ligner i Størrelse og Form.

London før og nu*),

et Foredrag af **J. Pløenge**, Pastor.

(Hermed Tavle II og III).

Menneskets Aand er fuld af Uro; den vil paa en Gang omspænde det forbigangne, det nærværende og det tilkommende. Skjønt man skulde tro, at den nærværende Tid med sine politiske og sociale Rørelser og stærkt udviklede selskabelige Adspredelser er nok til at lægge Beslag paa et Menneskes legemlige og aandelige Kræfter, vender Tanken sig dog med stedse stigende Iver til Fremtidens Egne og Forhold. Vi se dog ogsaa, hvorledes Tanken, træt af at grunde over Fremtidsudsigter og af at udkaste Fremtidsplaner, saa naturlig vender sig til svundne Tider for at søge Hvile og Forfriskelse i at fremdrage gamle Minder om store Tings ganske lille Begyndelse. Derfor er netop vor Tid med dens urolige Fremtidshigen den allerivrigste til at finde Sporene af de længst forsvundne Perioder og derfra at forfølge Udviklingen til det nærværende Øjeblik.

Dette maa tjene til Begrundelse af, at jeg har tilføjet mig her et Par Øjeblikke at udbede mig det ærede Selskabs Opmærksomhed for en kortfattet Fremstilling i store Træk af Verdens-Staden eller rettere Verdens-Hovedstaden *Londons Udvikling fra dens første Dage indtil Nutiden*. Vor egen Hovedstad er for Tiden i en saa

rask Udvikling, at det ikke kan være uden Interesse fra et andet Sted paa Jorden, som er temmelig bekjendt for mange blandt os, at tage et Exempel paa, hvorledes det, der i Dag vilde synes et vildt Fantasibillede, inden en Menneskealder eller to er traadt ind i Virkelighedens Rige.

Vi skulle altsaa høre om London, denne Kæmpe af en By med 4—5 Millioner Indbyggere, 500,000 Huse, 400 Mile Gader og 500 Mile Kloaker, ja! for at nævne det maaske mest slaaende, med 31,000 Skomagere, siddende bøjede over deres Maskine eller deres Læst, og 24,000 Skræddere med Benene over Kors, rastløs ilende for at skaffe Klæder til de utaalmodig ventende. Det vilde tage Dage og Uger i det enkelte at beskrive en saadan Bys gradvise Udvikling fra dens første ringe Oprindelse, og det vil derfor kun blive enkelte, mere fremtrædende Træk, der her ville kunne berøres. Man faar det bedste Overblik over *Hoved-Perioderne* i Udviklingen ved at gjøre sig en Forestilling om Byen i:

- a. Romernes Tid (3dje—5te Aarh.),
- b. Angelsachsernes Tid (6te—10de Aarh.),
- c. Henrik den ottendes og Elisabeths Tid (det 16de Aarhundrede),
- d. Begyndelsen af dette Aarhundrede, og
- e. vore Dage.

Var der nogen Sinde et *romersk London*? Ja, Beviset derfor ligger 18 Fod under Byens nuværende Grund og vil for hvert senere Aarhundrede være at søge en Fod dybere nede. I den nævnte Dybde finder man

*) Kilderne til det efterfølgende ere bl. a.: Loftie: *History of London I—II* 1884. — Cassell: *Old and New London I—VI*. — J. G. Waller: *London and Middlesex Transactions I—IV*. — Murray's *Handbook*. — Stubbs: *Chronicle of London*. — Green: *Ludgate Hill past and present*. — Ryther's *Map of London* 1604. — Hollar's do 1665. — de Witt's do. 1704. — Ordnance *Map of London* 1880. — Hollar: *Plans of St. Pauls* 1657. — Wyngaerde: *London bridge* 1561.